

O NEKIM NEOBJAVLJENIM RADOVIMA RAJMUNDA KUNIĆA

O nekim objavljenim radovima Rajmunda Kunića dosad je dosta pisano i u Talijana i u nas. Najviše je u nas o Kuniću pisao Franjo Maixner¹⁾. On međutim nije prikazao ni sve štampane Kunićeve radove a da o rukopisima i ne govorim. Prema tome njegov je rad nepotpun, a to i on sam priznaje²⁾. Od Kunićevih radova bolje su nam poznati njegovi prevodi nego njegovi originalni radovi. Neke njegove originalne pjesme štampane su u Varšavi god. 1771³⁾, Kremoni⁴⁾ god. 1772, Parmi⁵⁾ god. 1803. i Dubrovniku⁶⁾ 1827. god. Cjelokupno izdanje Kunićevih djela još je in-votis. Kunić je pjevao elegije, hendekasilabe, epistule, carmina i epigrame. Navodim ukratko koliko je od toga štampano jer je Maixner dao podatke samo o epigramima:

a) Elegije—štampano ih je u svemu 19, i to najviše u izdanju u Kremoni.

b) Hendekasilabi—štampano in je 24, i to najviše u Parmi.

c) Epistule—štampana je samo jedna u Appendinijevoj Antologiji dubrovačkih latinskih pjesnika⁷⁾.

d) Carmina—štampane su dvije pjesme te vrste⁸⁾.

e) Epigrami—u dubrovačkom izdanju ih je štampano 967. Osim pjesama Kunić je pisao i razne govore (orationes), ali od toga nije ništa štampano. U ovim bilješkama želim dati podatke o nekim neobjavljenim radovima Kunićevim kojih se prepisi čuvaju u biblioteci Male braće u Dubrovniku. Neki od rukopisa poznati su iz Kaznačićeva kataloga Čulićeve biblioteke, dok su neki istom, zadnjih godina dobili signaturu. Ovi posljednji gotovo su nepoznati. Neke sam Kunićeve originalne radove našao i među nezavedenim rukopisima spomenute biblioteke.

---

¹⁾ Isp. Rad JAZIU, knj. 96 i 98 (god. 1889).

²⁾ Isp. Rad 96, str. 137.

³⁾ Zajedno sa pjesmama Simona Simonida.

⁴⁾ *Carmina recentiorum poetarum VII e Soc. Jesu.*

⁵⁾ Izdao ih je Kunićev učenik Marotti.

⁶⁾ Izdao ih je Rafo Radelja.

⁷⁾ Dubrovnik, god. 1811, str. 275—279.

⁸⁾ *Infoecundorum carmina*, Romae 1764, tom 1.

I PREVODI (PARAFRAZE)

Kako je poznato⁹⁾, Kunić je prevodio Homera, neke Teokritove idile, neke pjesme helenske antologije, Kalimaha, Mimnerma i Tirteja. Nisu poznati ovi njegovi prevodi:

1) *Prevodi nekih Esopovih basana*. Prepis se čuva u rukopisu 1156 (=Čulić 493) u tri fascikla pod naslovom *Versiones ex Graeco*. Prevedeno je 28 basana na latinski, u heksametru.

2) *Prevod homerske himne Εἰς Δήμητραν*. Isp. rukopis 1113 (=Čulić 511): *Homēi hymnus Ad Cererem latinis versibus expressus a R. Cunichio Ragusino—opus ineditum*. Prevod je u heksametru. Isti prevod isp. u rukopisu 1156 (=Čulić 493).

Postoji prevod i u elegijskom distihu a nalazi se u rukopisu 119, str. 463—488 i u nezavedenom rukopisu „Kunićeve pjesme i govori“. U ovom posljednjem prevod nosi naslov „Hymnus in Cererem Homero adscriptus latinis versibus expressus-carmen elegiacum“. Ispred prevoda čitamo motto iz Hor. *Ars poetica*, 131: *Nec verbo verbum curabis reddere fidus interpres*. Budući da homersku himnu *Εἰς Δήμητραν* Kunić parafrazira dvojako, ovdje ću radi ilustracije navesti st. 15—21 i odgovarajuću parafrazu u heksametru i elegijskom distihu:

ἡ δ' ἄρα θαμβήσασ' ὠρέξατο χερσὶν ἄμ' ἄμφω
καλὸν ἄθουμα λαβεῖν· χάνε δὲ χθῶν εὐρυάγυια
Νύσιον ἄμ πεδίον, τῇ ἔρουσεν ἄναξ Πολυδέγμων
ἵπποις ἀθανάτοισι, Κρόνου πολυώνυμος υἱός,
ἄρπάξας δ' ἀέκουσαν ἐπὶ χρυσεόισιν ὄχοισιν
ἦγ' ὀλοφυρομένην· ἰάχησε δ' ἄρ' ἔρθια φωνῆ,
κεκλωμένη πατέρα Κρονίδην ὑπατον καὶ ἄριστον.

Hexametarska parafraza glasi:

Delicium illa sibi mirans properabat utraque
Tam pulchrum carpsisse manu; discessit hiatu
Ampla ibi quum tellus vasto Niseia, sacris
Unde ruens bijugis venit Saturnius, aureo
Invitam et curru imposuit rapuitque puellam;
Invitam et miseros rumpentem pectore questus.
Magno quippe Jovem lacrymans clamore vocabat
Nequiquam.....

Odgovarajuća parafraza u elegijskom distihu:

At lusum interea Virgo admirata micantem
Nititur ambabus carpere dum manibus,
Terra simul vasto visa est discedere hiatu,
Et subito campos scindere Nisiacos.
Nec mora rex Erebi Pluto, saturnia proles
Terrifico erumpens gurgite, rex Erebi
Immortalibus altus equis auroque coruscans
Praevalido correptam impete Persephonem
Multa reluctantem nequidquam multa gementem
Abstulit aerisonis per loca functa rotis.
Quo magis illa vago coelum plangore fatigat
Et summo illacrymans supplicat illa Jovi.

⁹⁾ Isp. npr. Rad 98, str. 85—153.

3) Prevod nekih Horacijevih i Katulovih pjesama. U spomenutom rukopisu 1156 nalaze se i „Paraphrases carminum ex Horatio et Catullo“. Parafrazirane su ove Horacijeve pjesme: I 1—9, 11—12, 14—18, 20 i 38. Neke od njih parafrazirane su u heksamentru, neke u elegijskom distihu, dok su neke parafrazirane dvojako: u heksametru i elegijskom distihu (I, 2). Iz Katula parafrazirane su pjesme 1,3. i 9. Za ilustraciju parafraza iz Horacija evo npr. početka parafraze pjesme I, 3 najprije u jednoj varijanti eleg. distiha a zatim u drugoj:

A) Sic te, quae praesens Cypri dea praesidet oris,
 Lucida sic gemini sydera Tyndaridae,
 Sic pater, obscuris perhibent quem jura procellis
 Tristia et horrisonis ponere turbinibus,
 Te regat obstringatque alios, et Japyga solum
 Leniter Adriaco ludere in amne sinat.
 .....

B) Sic te, quae Cyprium praesenti numine litus,
 Atque Paphum atque domos temperat Idalias,
 Sic pater ille regat ventorum et rupe sub alte
 Vinciat ipse sua noxia flabra manu,
 Solus ut adspirans tibi vota secundet Japix,
 Velorum et tumidos compleat usque sinus,
 .....¹⁰⁾

4) Prevod iz talijanskog. Isti rukopis sadrži i ove prevode iz talijanskog:

- a) Durantis Durantii comitis Brisciani sonetto „Sacra pianta“
- b) F. Maria Zanotti — 7 soneta
- c) Ex libro primo italice poematis Torquati Tassi — 18 pjesama od po 8 heksametara¹¹⁾.

II KUNIĆEVI ORIGINALNI RADOVI (PJESME I GOVORI)

a) Elegije

O Kunićevim neštampanim elegijama govori Rafo Radelja u rukopisu 1156. Navodeći naime naslove štampanih elegija (njih 19) Radelja završava: „Hae hucusque (ni fallor) Cunichii elegiae typis editae; quae vero ineditae hic infra elegias descripsimus elegiarum editarum numero servato“. Zatim u rukopisu slijede neštampane elegije pod br. XX—XLVII. Ovaj Radeljin prepis nastao je sigurno prije god.

¹⁰⁾ Kako je poznato, i Ignjat Đurđević je parafrazirao neke Horacijeve pjesme. Isp. *Poetici lusurarii*, editio princeps, Zagreb 1956, JAZiU hrvatski latinisti knj. 4 (Isp. npr. Horacijevu pjesmu I, 9, 9—12 i parafrazu Kunićevu, koja je dosta vjerna, za razliku od Đurđevićeve, koja je preopširna.

¹¹⁾ Isp. Joachimus Tosius, *De vita R. Cunichii commentariolum*, Romae 1795, str. XVI: Transtulit etiam eadem ratione et laude Thusca quaedam carmina Latinis elegis; Cordarae sodalis sui ludicra illa festivissima de ficta caesariae Rogerii Boscovikii et nonnulla Francisci Zanotti. . . . . ac nisi inscriptio nos admoneret, dubitarem profecto, uter alterum sit interpretatus.

1811. To zaključujem po tom što se među neštampanim Kunićevim elegijama pod br. XX nalazi ona poznata mladenačka elegija „Ad Ponticum“, koju je Appendini god. 1811. objavio u svojoj Antologiji. Radelja je pogriješio navodeći kao neštampanu pod br. XXXI elegiju „Arcadia instaurata“ mada je ona štampana god. 1768. u Rimu, u „Carmina Arcadum“. Po tom bi, dakle, prema Radeljinu prepisu bilo 25 neštampanih Kunićevih elegija. Njihovi naslovi glase:

- 1) S. Aloysius Gonzaga humanis rebus nuntium remittit
- 2) De divo Aloysio Gonzaga
- 3) Ad obscoenos poetas
- 4) Tempus consumit omnia
- 5) Ad amicum
- 6) In die festo Beatae Mariae Virginis ab angelo salutatae
- 7) Ad Somnum de puero Jesu
- 8) Antri Bethlaci visendi desiderium
- 9) S. Aloysius virtutis exemplar
- 10) In adventu Romam Josephi II
- 11) Ad auditores suos in studiorum instaurazione
- 12) Elegia habita a puero seminarii Romani convictore in studiorum instaurazione
- 13) Garruli adolescentis querimonia
- 14) Myraeo Arcadum custode iterum declarato
- 15) Ad Ponticum sibi certum esse Romae vivere
- 16) Ad Cinnam poeseos contemptorem
- 17) Ad Joannem Vidmanum patricium Venetum
- 18) Ad Valgium
- 19) Ad Quintum a se olim cultum
- 20) De Francisco Lotharingio
- 21) Ad formosum-bonarum artium studia negligentem
- 22) Objicit studium poeseos
- 23) Se gravioribus omissis leviora scribere
- 24) Ad amplissimum virum tempore abolitionis Soc. Jesu Balthasarem Odescalchium
- 25) Ad amplissimum virum Michaellem Sorgium.

Spomenuti nezavedeni rukopis pod naslovom „Kunićeve pjesme i govori“ sadrži i 20 neštampanih elegija. I u njemu se netačno navodi kao neštampana spomenuta elegija „Arcadia instaurata“. Osim toga u njemu nema nekih elegija koje sadrži rukopis 1156. To su one koje sam naveo pod brojem 1, 2, 3, 4, 5 i 24.

Tematika Kunićevih elegija raznolika je. Mnoge su nabožnog karaktera. U njima se osjeća uticaj isusovačke latinske poezije, slično kao i kod Ignjata Đurđevića¹²⁾. Isp. npr. De Aloysio Gonzaga, Antri Bethlaci visendi desiderium, Ad Somnum de puero Jesu. Uporedimo li sadržaj Đurđevićevih latinskih pjesama sa Kunićevim elegijama i

¹²⁾ Isp. I. Đurđević, *Poetici lusurarii*, Zagreb 1956, str. IX predgovora Veljka Gortana.

s drugim njegovim pjesmama, možemo uočiti veliku sličnost. Već je J. Tossi (*De vita R. Cunichii commentariolum, Romae 1795, str. XVII*) opazio da Kunićeve elegije stoje pod vidljivim uticajem Tibulovih i Katulovih pjesama.

b) Hendekasilabi

Oko dvadesetak Kunićevih hendekasilaba nije štampano. Mogu se čitati u rukopisu 1156 i u onom nezavedenom rukopisu. U ovom posljednjem rukopisu naslovi onih hendekasilaba koji su štampani nešto se razlikuju od naslova u izdanju u Parmi god. 1803. Rukopisni naslovi u stvari kazuju sadržaj pojedinih hendekasilaba. Radi ilustracije navodim nekoliko naslova. S lijeve strane je naslov štampanih hendekasilaba a s desne su strane naslovi istih pjesama u rukopisu:

5. Ad Nomenium	A Benedicto Stay quaerit, utrum sua carmina luce digna censeat
17. Contra vatem obscoenum	Ad Arcadium, cum quidam in eo coetu contra legem ac morem obscoenum carmen recitasset
19. Ad sodales suos	Ad sodales suos de itinere Balthasaris Odescalchii
20. Conta garrulum	Ad Nepotianum hominem loquacem.

Kunićevi hendekasilabi odaju očit uticaj Katulove poezije. Reminiscencija i imitacija iz Katula ima u njima mnogo.

c) Epistole

Neštampane epistole po rukopisu 1156 jesu ove:

- 1) Ad Angelum Mariam Durini—Laudes Homeri
  - 2) Ad eundem
  - 3) Ad Philiphum Bonamicium de carmine quo laudavit cardinalem Odescalchium Clementis XIII vicarium
  - 4) Ad Ignatium Boncompagnium
  - 5) Ad eundem
  - 6) Ad eundem
  - 7) Ad eundem
  - 7) Ad eundem
  - 8) Ad eundem
  - 9) Ad Philippum Gastaldium
  - 10) Ad Ferdinandum adolescentem optimum ac bonarum artium studiosissimum
  - 11) Ad J. Fantium Clementis XIII intimum cubicularium
- Kuniću je u epistolama uzor Horacije. To se vidi i po nekim reminiscencijama i imitacijama. Evo nekih:

- 1) St. 17. treće epistole:

Aut hederam aut virides, doctorum praemia, lauros

isp. sa Hor. Carm. I, 1, 29)

me doctarum hederæ præmia frontium

2) St. 1. šeste epistole:

Omnibus hoc, credo, vitium scis esse poetis

isp. sa Hor. Serm. I, 3, 1:

Omnibus hoc vitium est cantoribus, inter amicos

U Kunićevim epistolama ima i uticaja Vergilijeve poezije. Isp. npr. epistolu osmu, u kojoj daje i kratak sadržaj svih Vergilijevih pjesama (st. 1—21).

Tematika Kunićevih epistola raznolika je. U šestoj npr. govori o zavisti. U devetoj (Ad Philippum Gastadium) govori o glumačkoj sposobnosti Marije Pizzilli—Lyde (koju je Kunić iskreno volio) i žali što mu prijatelj nije imao prilike da lično prisustvuje prikazivanju Maffei-jeve tragedije *M e r o p a*. Evo npr. st. 15—20:

Illa(sc. Pizzelia) penates
 Intra privatos majore digna theatro
 Mirifice hanc egit, sic ut jucundius utque
 Grandius optari nil possit. Cuncta movebant
 Miscabantque animos penitus, vox, gressus euntis,
 Et varii vultus fletusque et gaudia, nusquam
 Et se non promens materni pectoris ardor.

d) *C a r m i n a*

U rukopisima ima 11 neštampanih Kunićevih pjesama pod naslovom „*Carmina*“:

- 1) De S. Aloysio servandae innocentiae patrono
- 2) Ad S. Aloysium preces
- 3) De obitu S. Stanislai Kostkae
- 4) Isaias vaticinans suae genti primum aerumnas, deinde salutarem Christi reparatoris adventum
- 5) Ad Clementem XIII
- 6) In studiorum instauratione
- 7) S. Stanislao Kostkae hymnus
- 8) Vaticinum Cassandrae cum Paris Helenam rapturus Troia solveret
- 9) De laudibus S. Aloysii Gonzagae sub nomine Daphnidis idyllium
- 10) De S. Stanislao Kostka
- 11) De Aesopearum fabularum versione ad Romanos juvenes (fragment pjesme).

Sve ove pjesme nalaze se u rukopisu 1156. Spomenuti nezavedeni rukopis sadrži pjesme pod br. 1, 7 i oveću pjesmu „*Exemplo Achillis declaratur quam grave ac pertinax malum sit iracundia*“. Ova posljednja pjesma nalazi se i u rukopisu 1003.

I u tematici Kunićevih „*carmina*“ opaža se uticaj isusovačke latinske poezije. Većina ovih pjesama nabožnog je sadržaja. Tako tri slave Stanislava Kostku, tri Alojzija Gonzagu. Slične je pjesme pjevao i

Ignjat Đurđević. Najdulje su pjesme „S. Stanislao Kostkae hymnus“ i „Isaias vaticinans“... Prva od njih ima 437, a druga 334 stiha. Pjesma „Exemplo Achillis. . . .“ dikaktičkog je sadržaja.

e) E p i g r a m i

Sudeći po rukopisima, napisao je Kunić velik broj epigrama. Dovoljno je pregledati rukopis 1156 koji sadrži 78 fascikala epigrama. Broj svih epigrama u tom rukopisu iznosi 3611. Među njima najviše je satiričkih, i to 1472. Po broju na drugom mjestu dolaze oni „Ad Lydam Lydaque familiam“, kojih ima 635. Po mom računu, štampana je samo četvrtina svih epigrama. To nam, donekle, može ilustrirati odnos štampanih epigrama u Dubrovniku god. 1827. i onih u rukopisu 1156. Rafo Radelja je naime objavio 967, a u rukopisu ih ima, kako smo rekli, 3611. Ocjena Kunićevih epigrama moći će se dati istom onda kad se prouče svi njegovi epigrami, pogotovo oni satirički i oni „Ad Lydam“¹³⁾.

f) G o v o r i (o r a t i o n e s)

Od Kunićevih govora, koliko sam mogao utvrditi, nije ništa štampano. O njima Joachimus Tosius (o. c.) kaže ovo: „Nisi sua eum modestia cohibuisset, multis id genus orationibus nos locupletasset, illis nimirum, quas toties magna corona habuit in Collegio Romano pro instauratione studiorum proque parentalibus Gregorii XIII quas quidem superesse apud Marottum opinor“. Koliko sam mogao doznati, Kunićevi se govori kod nas nalaze jedino u onom nezavedenom rukopisu Male braće u Dubrovniku. U njemu čitamo šest govora, od kojih bi onaj koji nije pisan kaligrafski i nema oznake kojom je prilikom održan mogao biti Kunićev autograf. To zaključujem po nekim ispravcima u njemu, koji su pisani istom rukom. Nije vjerojatno, po mom mišljenju, da bi netko drugi dotjerivao prvotni Kunićev tekst. Ostali govori imaju naslove:

1) Clemente XIII Pontifice Maximo renuntiato oratio habita in Collegio Romano prid. Kal. Sept. MDCCLVIII.

2) Oratio habita in instauratione votorum-prima

3) Oratio secunda „ „

4) Oratio tertia „ „

5) Oratio quarta „ „

Svi ovi govori odaju očit uticaj Ciceronovih govora, retoričkih i filozofskih djela. To vidimo i po raznim imitacijama i reminiscencijama iz Ciceronovih djela. Čitajući ove Kunićeve govore imamo osjećaj da čitamo Cicerona. Toliko je Kunić poprimio Ciceronov stil. Za

¹³⁾ O epigramima *Ad Lydam* pisao je zadnjih godina Ton Smerdel. On je ukazao na pogrešno tumačenje Franje Maixnera s obzirom na odnos Kunića i Marije Pizzelli—Lyde i dao tačniji psihogram Rajmunda Kunića. Isp. Smerdelov rad: *Kančonijer Rajmunda Kunića*, str. 537—546 Zbornika zagrebačke klasične gimnazije, Zagreb 1957.

ilustraciju uzmimo prvi od navedenih govora. Po sadržaju se vidi da je održan „In instauratione votorum“ pred skupom nastavnika rimskog kolegija. U njemu govori o dužnostima nastavnika posebno ističući da nastavnik mora biti kako dobar predavač tako i dobar odgojitelj. Evo početka govora:

„Quod omnes boni publicae utilitatis causa votis omnibus expetebant atque ad hujus urbis terrarum principis dignitatem ac decus pertinere arbitrabantur, sed propter quandan immensam rei magnitudinem et innumerabiles omnium generum, quae se cogitantibus omni ex parte objiciebant, difficultates vix ullo modo posse fieri sperabant, ut hoc sapientiae domicilium atque haec sedes bonarum artium tot brevi tempore nanciscerentur magistros, qui non incommode praeesse gymnasiis ac bonas artes docere possent: id Clementis quarti decimi singulari providentia et eorum, quos ille sibi tanta in re adjuutores atque administros esse voluit, amplissimorum ecclesiae patrum consilio, cura, labore, assiduitate perfectum esse jure ac merito laetamur, Quirites, ac Romanae, cujus potissimum interest, juventuti gratulamur. Patet jam citius omnium opinione, patet hoc lycaeam studiosis adolescentibus, fervent studia litterarum, adsunt omnium doctrinarum interpretes et magistri, nec vero desunt alii etiam praeterea morum informatores exactoresque disciplinae, qui magistrorum operam juvent nec quidquam in hac non modo bonarum artium sed etiam religionis palaestra flagitiis atque improbitati loci esse patientur“.

Naveo sam neke neobjavljene radove Rajmunda Kunića. Ostaje da se prouče Kunićeve autografi u Italiji, ako su sačuvani. Istom bi onda bilo moguće prići proučavanju radova ovog našeg latiniste i dati ocjenu njegovog opusa. Potrebno bi bilo također da se izda barem jedna antologija Kunićevih pjesama.

Sarajevo.

Ž. Puratić.

ZUSAMMENFASSUNG

Ž. Puratić: EINIGE UNVERÖFFENTLICHTE WERKE DES RAJMUND KUNIĆ

Der Verfasser des Artikels führt Belege über einige unveröffentlichte Werke des Rajmund Kunić an. Nicht alle der Übersetzungen, originalen Gedichte und Reden dieses Schriftstellers sind veröffentlicht. R. Kunić schuf in lateinischer Sprache Paraphrasen einiger Tierfabeln des Aesopus, der Homerischen Hymne *Εἰς Δήμητραν*, einiger italienischer Gedichte sowie auch einiger lyrischer Gedichte des Horatius und Catullus. Alle Paraphrasen sind im Hexameter oder elegischen Distichus verfaßt. Das Manuscript enthält viele originale Gedichte von R. Kunić: Elegien, Hendekasyllaben, Epistulae, Carmina und Epigrammata. Der Verfasser des Artikels veröffentlicht am Ende auch einen Bruchteil einer Rede R. Kunićs.